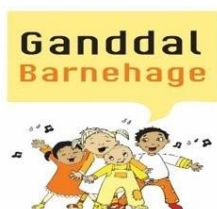

Et trygt og godt barnehagemiljø

-en handlingsplan for Ganddalbarnehagene

«På lag for livslang lærelyst»

Innhold

Innledning.....	3
Lov om barnehage.....	3
§ 41.Nulltoleranse og forebyggende arbeid	3
§ 42.Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt).....	3
§ 43.Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn	4
Definisjoner	5
Krenkelser	5
Mobbing	5
Tiltak for et trygt og godt barnehagemiljø	6
Inkludering	6
Utviklingsstøttene barnehage	7
Tilknytning og trygghet.....	8
Stine Sofie Barnehagepakke.....	9
Smågrupper	10
Barnesamtale	10
Observasjon og kartlegging.....	10
Foreldresamarbeid	11
Tiltak ved mobbing eller krenkelser.....	11
Pedagogisk analyse.....	13
Aktivitetsplan	14
Vedlegg nr.1. Samtale- og observasjonsverktøy – Vennskapsbussen.....	15
Vedlegg nr.2 Kartlegging av relasjoner barn – voksen	16
Litteratur/ Lenker	18
Til barn	18
Til personale.....	18
Bibliografi	18

Innledning

Ifølge rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver «*skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne*» [Barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap](#).

Forskning viser imidlertid at barn i alle aldre opplever å bli krenket og mobbet i barnehagen (Roland & Idsøe, 2017). I Ganddal barnehagene har vi utarbeidet en handlingsplan som skal ivareta barnas behov for omsorg og lek, samt forebygge og avdekke krenkelser og mobbing. Planen tar utgangspunkt i lov om barnehage, og skal være et verktøy for å sikre et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø preget av trivsel, tilhørighet og inkludering.

Lov om barnehage

1.januar 2021 ble det vedtatt tre nye paragrafer i lov om barnehage for å sikre et trygt og godt barnehagemiljø. Paragrafene lyder følgende:

§ 41.Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

§ 42.Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a. hvilke problemer tiltakene skal løse
- b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c. når tiltakene skal gjennomføres
- d. hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e. når tiltakene skal evalueres.

§ 43. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks (Kunnskapsdepartementet, 2006).

Som en del av Sandnes kommune har vi rutine for håndtering av § 43-saker. Loven setter tydelige krav til barnehagens arbeid med det psykososiale barnehagemiljøet, og barnehageeier har i den anledning utarbeidet et felles flytskjema.

[Rutiner for håndtering av §43 saker, flytskjema](#)

Definisjoner

Krenkelser

Pål Roland, forsker ved læringsmiljøsentret ved UIS, sier at det er i barnehagen det skjer mest krenkelser. En krenkelse kan være at et barn blir fratatt en leke, holdt ute av leken eller må ta en rolle i leken det ikke ønsker. Roland sier at det er når krenkelsene blir mange og gjentar seg at det kan være snakk om mobbing (Roland & Idsøe, 2017). En krenkelse kan også være barn som blir utsatt for vold og seksuelle overgrep (Stine Sofie Stiftelse, 2018).

Mobbing

I forskningsrapporten *Hele barnet, hele løpet* blir mobbing definert følgende: «*Mobbing i barnehagen er handlinger fra voksne, og eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet*» (Lund, et al., 2015).

Utdanningsdirektoratet (Utdanningsdirektoratet, 2016) definerer begrepet mer konkret og skriver at mobbing kan være å bli baksnakket, å få et rykte spredt om seg, å bli holdt utenfor, å bli presset eller truet til å gjøre ting for andre som en ikke vil, å bli kalt noe stygt eller få en stygg kommentar for eksempel om utseende, klær, tro eller dialekt, å bli slått, dyttet eller pirket på og eller å få sekken sin, eller noe annet en eier, kastet rundt.

Marianne Torve Martinsen, universitetslektor ved læringsmiljøsentret ved UIS, sier at mobbing er forskjellig fra konflikt og erting. Konflikt og erting er helt normalt blant barn, sier Martinsen, og er nødvendig for sosial utvikling. Erting kan imidlertid utvikle seg til mobbing, eller oppleves som mobbing selv om det ikke er vondt ment. Det er når samspillet mellom barn blir preget av negative handlinger en ser den såkalte begynnende mobbingen. I slike tilfeller påpeker Martinsen viktigheten av de voksnes nærvær og veiledning, for å hindre at de negative hendelsene blir et gjentakende mønster (Martinsen, 2022). I saker hvor barnehagen skal ta stilling til hvorvidt barn har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnets egen opplevelse legges til grunn.

Tiltak for et trygt og godt barnehagemiljø

«Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing» [Livsmestring og helse](#). Videre er alle ansatte i barnehage pliktet til å stoppe uønsket atferd som foregår mellom barn eller mellom barn og ansatte (Justis- og beredskapsdepartementet, u.d.). For å sikre at våre barnehager praktiserer i tråd med lovverket, iverksetter vi ulike konkrete tiltak for å styrke vår handlingskompetanse til å forebygge og avdekke mobbing og krenkelser. Tiltakene er i tråd med relevant forskningsteori, og en fellesnevner for tiltakene er voksenrollen. I våre barnehage skal vi ha tilstedeværende voksne som er etiske rollemodeller for barn, og som utviser sensitivitet og gode holdninger. Dette i tråd med prinsipper om god prosesskvalitet innenfor kommunens USB -arbeid.

«Varme og forståelse kombinert med tydelige krav og forventninger kalles på fagspråket den autoritative voksenrollen. Det er den som helt klart skaper best påvirkning i utvikling hos barn og unge» (Cranner, 2021). Dette er i tråd med Baumrinds (1991) hevdelse om at barn blir påvirket positivt, og viser større grad av prososialitet, samarbeidsevne og god kognitiv kompetanse når de voksnes metoder er preget av støtte og varme. I tillegg til å påvirke barns utvikling positivt, viser forskning at den autoritative voksenstilen forbygger negative handlinger og reduserer utfordrende atferd (Cranner, 2021). Med utgangspunkt i dette ser vi en sammenheng mellom en autoritativ voksenstil, og et trygt og godt barnehagemiljø.

I Ganddal barnehagene skal vi ha et bevisst forhold til egen voksenstil, og reflektere over eget barnesyn. Dette skal vi arbeide med individuelt og i profesjonelle læringsfellesskap ved å benytte oss av utdanningsdirektoratets kompetansepakke *Trygt og godt barnehagemiljø*.

Inkludering

Ganddal barnehagene anerkjenner det naturlige mangfoldet som finnes i barnehagene og samfunnet for øvrig. Det betyr at vi ser på inkludering som en naturlig prosess hvor det er viktig for oss å skape fellesskap hvor vi unngår stigmatisering og hvor mangfold blir sett på som en ressurs.

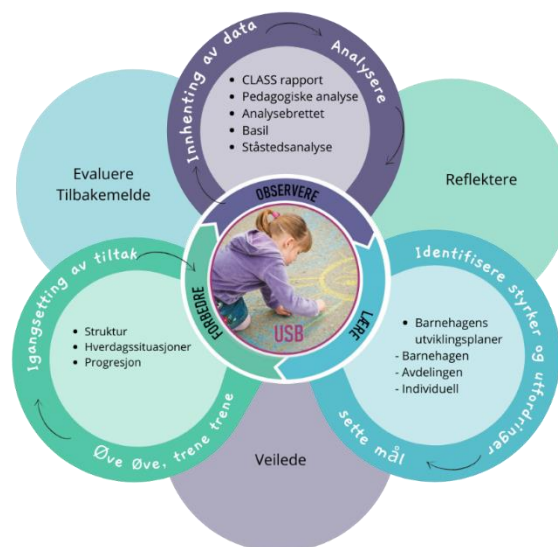
Personalet skal møte alle barn ut fra deres behov og forutsetninger. Personalet skal sikre at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er og den enkeltes plass og verdi i fellesskapet

skal synliggjøres. Vi skal tolke barnets uttrykk, lytte til barnet stemme og gi støtte når det trengs. Som et forbyggende tiltak skal inkluderingsbegrepet drøftes regelmessig i barnehagens ulike profesjonelle læringsfellesskap.

Utviklingsstøttene barnehage

Som en del av Sandnes kommune har Ganddal barnehagene *Utviklingsstøttene barnehage* (USB) som satsningsområde. Flere av dimensjonene i USB er direkte knyttet opp mot et trygt og godt barnehagemiljø, og bidrar til å øke personalets handlingskompetanse til å fremme et trygt barnehagemiljø, og forbygge krenkelser. Dimensjonen positivt klima tar for seg arbeid for å styrke relasjoner mellom barn og ansatte, og mellom barn og barn. Videre tar dimensjonen støtte til regulering av atferd for seg forventninger og krav til barns atferd, og hvordan de ansatte kan forebygge og håndtere negativ atferd som oppstår (Lisøy, Holme, & Solheim, 2018).

I vår virksomhet har vi en USB tilrettelegger i hver barnehage, som har jevnlige møter. En dag i måneden samles alle fagarbeidere og assistenter i hvert bygg til refleksjonsgruppemøter med sin tilrettelegger. Disse møtene er profesjonelle læringsfellesskap som legger til rette for at personalet gjennom forskningsbasert kunnskap øker sin handlingskompetanse gjennom individuell og kollektiv refleksjon. Slik vil virksomhetens kollektive kapasitet vil også påvirkes. For sikre arbeid med USB på avdelingsnivå, har hver avdeling en utviklingsplan. Planen skal til enhver tid inneholde en målsetning innen USB som avdelingen skal jobbe aktivt med.

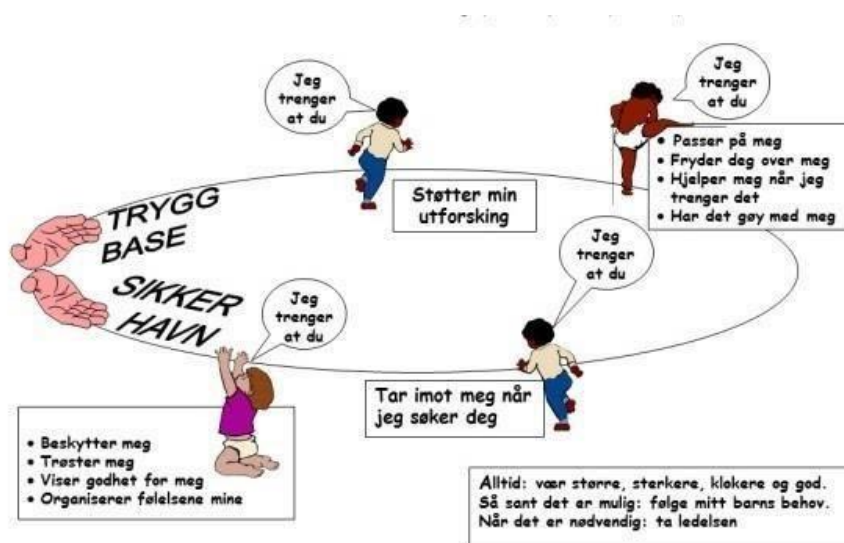

Tilknytning og trygghet

«Nyere hjerneforskning viser at tilknytningsteorien er en teori om regulering. Barnets samspill med en empatisk tilknytningsperson er nødvendig for at hjernehalvdel skal utvikle sin regulerende kapasitet. Tilknytningspersonen er den beste til å hjelpe barnet med å regulere følelser, som er nødvendig på en rekke områder, for eksempel sosial og kognitiv» (Schore & Schore, 2008).

Ganddal barnehagene er tilknytningsbarnehager. Dette innebærer at vi skal ha et nært kjennskap til tilknytningsteori, og at teorien er en internalisert del av vår praksis. Et sentralt tiltak for å sikre at vi vektlegger tilknytningsteori i vår praksis er primærkontaktordningen. Denne ordningen gir barn anledning til å knytte seg til kun en voksen når det begynner i barnehagen, og er i tråd med Bolwby's (2014) teori om tilknytningshierarkiet. Teorien viser at barn kan ha et maksimalt antall tilknytningsrelasjoner, og foretrekker en betydningsfull annen, ofte mor, før en annen betydningsfull annen, ofte far, besteforeldre eller ansatte i barnehagen. Sistnevnte blir ofte kalt sekundære tilknytningspersoner, og ses som nøkkelpersoner i barnets miljø. For å bli en sekundærtilknytningsperson for barn, må den voksne vie mye tid til barnet, og utøve et oppmerksomt nærvær. Barn med trygg tilknytning til sine primære- og sekundære tilknytningspersoner vil kunne inngå i relasjoner med venner og øvrig familie som preges av positive samspill.

For å demonstrere tilknytningsteorien kan vi se på modellen nedenfor, som illustrerer barnets behov fra omsorgsgiver som trygg base. Trygghetssirkelen skal være godt kjent for personalet i Ganddal barnehagene.

Stine Sofie Barnehagepakke

Stine Sofie Stiftelse skriver på sine nettsider at:

«Vold og seksuelle overgrep mot barn er et stort folkehelseproblem, og barnehageansatte står i en unik posisjon til å identifisere og hjelpe utsatte barn. Stine Sofies Barnehagepakke har som mål å styrke barnehageansatte handlingskompetanse til å handle på bekymring om vold og seksuelle overgrep. Et annet mål er at barnehagene skal bli kompetente til å jobbe selvstendig og systematisk med tematikken gjennom året» (Stine Sofie Stiftelse, 2018) .

I våre barnehager har vi startet et langsiktig arbeid med å heve de ansattes handlingskompetanse for å bidra til å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep. Barnehagepakken skal med sitt innhold være vårt verktøy for å arbeide mot dette. For å sikre kontinuitet og struktur har vi en ansatt i hver barnehage med rolle som barnas verneombud. Disse utgjør til sammen arbeidsgruppen *Barnas verneombud* som gjennom kontinuerlige møter skal sikre at arbeidet opprettholdes og utvikles. Arbeidet tar utgangspunkt i barnehagepakkens definisjon av handlingskompetanse, som er kunnskap, personlige faktorer, tro på systemet, organisasjonskultur og verdisyn/ barnesyn.

Gjennom barnehageåret skal vi samtale med barn om kropp, egne grenser, følelser og vonde og gode hemmeligheter. Vi ønsker at barn utvikler en trygghet over egen kropp og seksualitet og at de er motstandsdyktige mot overskridende adferd fra andre.

Smågrupper

Forskning viser at smågrupper påvirker barnas evne til å knytte seg til de voksne i barnehagen. Videre vet vi at barnas tilknytning til de voksne i barnehagen påvirker risikoen for at de utvikler atferdsvansker (Svendsen, 2018). Vi tilstreber å dele barnegruppene på hver avdeling i flere små grupper i hverdagen. På denne måten sikrer vi at ansatte kan være tettere på hvert barn for å lede, støtte og motivere i lek og samspill. Ved å dele barna i mindre grupper oppnår vi også en større ro i hverdagen, til barns beste.

Barnesamtale

I våre barnehager praktiserer vi barnesamtaler for 4 og 5 åringene, som er en planlagt samtale mellom barn og en voksen. Samtalen tar utgangspunkt i barnets opplevelse av sin barnehagehverdag, og skal være av en positiv art. Gjennom barnesamtaler realiserer vi tanken om at barnet er aktør i eget liv, og selv vet best hvordan det har det. Dette er i tråd med barnekonvensjonen artikkel 12, som sier at barn har rett til å delta og å uttrykke seg (FN-sambandet, 2023), og rammeplanens kapittel om barns medvirkning [Barns medvirkning](#). Utover de årlige, planlagte samtalene gjennomfører vi barnesamtaler dersom vi har grunn til å tro at barnet blir krenket eller mobbet. I slike saker vil alle involverte barn samtales med, for å legge barns egne opplevelser til grunn.

Ganddal barnehagene bruker samtale- og observasjonsverktøyet «Bussen», se vedlegg nr. 1.

Observasjon og kartlegging

«Å bruke observasjon som metode handler om at du systematisk samler inn informasjon og bruker det for å studere enkeltbarnet, barnegruppa og din egen praksis» (Frønes & Glaser, 2019). Dette er en prosess som bidrar til at vi endrer og utvikler praksisen vår etter behov.

Med utgangspunkt i denne metoden kan vi planlegge og tilrettelegge for en god barnehagehverdag, og i forbindelse med et trygt og godt barnehagemiljø bruker vi observasjon for å kartlegge og avdekke.

Ganddal barnehagene skal årlig kartlegge egne relasjoner mellom voksne og barn og bruke dette til felles refleksjon på avdelingsnivå. Gjennom å bruke Kari Papes relasjonsskjema som kartleggingsverktøy skal vi oppnå økt kunnskap og forståelse slik at vi kan legge til rette for gode vilkår for lek og læring for det enkelte barn og barnegruppen. Se vedlegg nr. 2

Det er alltid den voksne som har ansvar for å sikre en god relasjon.

Foreldresamarbeid

«Ingenting betyr mer for barnas trivsel og utvikling enn foreldrene, selv når barna er mye i barnehagen» (Drugli, 2017, s. 99). Barnehagen er av den grunn avhengig av et godt foreldresamarbeid, og dette er først og fremst personalets ansvar. I våre barnehager tenker vi at et godt foreldresamarbeid skal bære preg av åpenhet og tillit. For å få tillit til personalet, sier Drugli (2017) at foreldre må få et godt inntrykk av vedkommende både som person, og når det gjelder faglig kompetanse. I barnehagen har personalet unike muligheter til by på seg selv i den daglige, uformelle kontakten med foreldre. Da åpnes det også for at foreldre får vise hvem de er gjennom spontane samtaler og situasjoner som ikke er definert på forhånd.

«Foreldre som føler seg verdsatt i møte med personalet, vil også som oftest utvikle tillit til dem» (Drugli, 2017, s. 115).

Avdelingspersonell skal sikre en god relasjon og et godt samarbeid med alle foreldre gjennom daglig kommunikasjon og formelle foreldresamtaler.

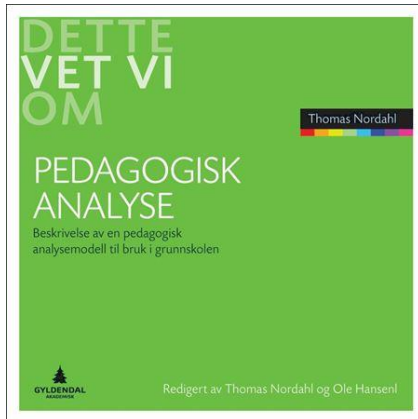
Ledelsen skal sikre et godt samarbeid gjennom barnehagens foreldreråd og samarbeidsutvalg.

Tiltak ved mobbing eller krenkelser

Dersom vi har grunn til å tro at barn blir mobbet eller utsatt for krenkelser skal vi benytte oss av pedagogisk analyse. Dette er en forskningsbasert modell for analyse og tiltaksutvikling, og en systematisk måte å arbeide med utfordringer på. Den pedagogiske analysen flytter oppmerksomheten fra individ til system, og baserer seg på en grundig analyse av eget miljø og egen praksis. Modellen har to faser, en analysefase og en tiltaksfase (Nordahl, 2012).

En pedagogisk analyse skal gjennomføres av en gruppe i personalet, for eksempel en avdeling. Gruppen tar utgangspunkt i utfordringer fra hverdagen, i dette tilfelle mobbing eller krenkelser, og innhenter informasjon gjennom systematisk observasjon over en bestemt tid. Når gruppen har gjennomført planlagt observasjon, er neste steg å se etter faktorer i læringsmiljøet som kan ha opprettholdende effekt på utfordringen. Etterfulgt av dette kommer tiltaksfasen, hvor gruppen velger seg strategier og tiltak, og gjennomfører dette i praksis over en bestemt tid. Avslutningsvis må gruppen evaluere det de observerer, og eventuelt gjøre endringer. Dersom strategiene og tiltakene påvirker positivt opprettholdes de (Nordahl, 2012).

Tiltakene som gruppen kommer fram til skal med hjemmel i lov innlemmes i en aktivitetsplan (Kunnskapsdepartementet, 2006). Planen skal vise til problemstilling, tiltak og hvem som er

ansvarlig for gjennomføring og evaluering. Tidspunkt for gjennomføring skal også inngå i planen. Foreldre og barn skal være delaktige i utarbeiding av tiltaksplanen.

For en nærmere gjennomgang av pedagogisk analyse, se:

[Pedagogisk analyse - Thomas Nordahl - YouTube](#) eller les boken *Dette vet vi om pedagogisk analyse* (Nordahl, 2012).

Pedagogisk analyse

Mål:
Innhenting av data/ informasjon- systematisk og over tid
Problemformulering- må være presist og målbart.
Analyse av opprettholdende faktorer- hva er det som gjør at problemet gjentas? - Kontekstuellet perspektiv- fokus på miljø Aktørperspektiv- barns virkelighetsoppfatning Individperspektiv- barn forutsetninger, hjemmeforhold, skader og vansker
Utvikling av strategier og tiltak- OBS dette skal ikke gjennomføres før analysen er gjennomført
Gjennomføring av valgte tiltak- systematisk og over tid
Evaluerings

Aktivitetsplan

Aktivitetsplan skal lagres i barnemappe på P360.

Hva er problemstillingen, etter gjennomført pedagogisk analyse?
Hvilke tiltak iverksettes?
Når skal tiltakene gjennomføres?
Hvem skal gjennomføre tiltakene?
Når skal tiltakene evalueres?
<i>Tiltakene skal følges opp til saken avsluttes</i>

Utarbeidet av:

Pedagogisk leder	Dato:	Sign.:
Styrer	Dato.	Sign.:

Lest av:

Foreldre	Dato:	Sign.:
-----------------	--------------	---------------

Vedlegg nr.2 Kartlegging av relasjoner barn – voksen

Relasjonen mellom voksne og barn er den viktigste faktor for barn læring og utvikling. Det er den voksne (profesjonelle part) sitt ansvar å sikre en god relasjon. Relasjonsskjema (utviklet av Kari Pape) er delt inn etter fargekoder. Alle voksne i barnehage/skole skal kartlegge sin egen relasjon/holdninger til det enkelte barnet. Er ikke relasjonen god («god» betyr her at man må ha «en utmerket kontakt med barnet»), er det den voksnes oppgave å endre relasjonen.

Gjennomføring:

- Skriv navn på alle barn ved din avdeling i oversiktsskjema.
- Ansatte som er på flere avdelinger, må gjennomføre med alle de er i en relasjon til.
- Det brukes fire fargekoder for avkryssing; rødt, svart, blått, grønn.
- Gjennomføres individuelt først. Hver ansatt krysser av for hvordan de opplever relasjonen til hvert enkelt barn. En skal ikke drøfte med andre før eget svar er satt. NB! Det er nødvendig å svare ærlig, for at en skal kunne gjøre noe med det som bør endres.
- Når alle ansatte har krysset av individuelt, drøftes resultatet i gruppen med ansatte på en avdeling, eller i et klassemøte.
- Kommer det frem at det er noen barn som mange av de ansatte opplever en svak/dårlig relasjon til, drøfter gruppen hva de kan gjøre for å snu dette.
- Kommer det frem at det er noen av de ansatte som har en svak/dårlig relasjon til ett eller flere barn, hjelper kollegaene vedkommende til å se barnets positive sider.
- Kartleggingen er kun et prosessdokument, og kartleggingen skal makuleres etter drøftingene er gjennomført.

Fargekodens betydning:

RØDT: Dette er barn du har et veldig godt forhold til. Det er et barn du opplever det er lett å like, og et barn du umiddelbart forstår og blir glad i. Et barn som får «trække inn i sjelen din med støvler på.» Det er et barn som gjerne får privilegier.

SORT: Dette er barn du opplever en vanskelig relasjon til. Det er barn som lett kan få det til å «koke over» for deg, barn som gjør at du kan bli sintere enn situasjonen skulle tilsi. Det kan også være barn du kjenner en avmaktfølelse overfor, du vet ikke helt hvordan du skal møte barnet. Det er barn du ikke opplever det spesielt lett å elske.

BLÅTT: Dette er barn du sjelden har kontakt med. Barnet tar lite kontakt med deg, og du tar sjelden kontakt med barnet.

GRØNT: Barn du opplever å ha utmerket kontakt med, men der kontakten likevel ikke er på rødt nivå

Nr.	Navn på barn/ungdom				
1					
2					
3					

Kommentarer til kartleggingen:

1. Barn som er **røde** for deg, og/eller flere andre voksne, er trolig i en trygg relasjon til deg. Dette kan være våre «blinde»-flekker; de vi ikke ser kan være innblanda i negative handlinger. *Drøft: Hva konsekvenser har det for et barn at flere voksne ler dem få «tråkke inn i sjelen sin med støvlene på»? Kan dette få negative konsekvenser for barnet? Hva gjør disse holdningene med de andre barna sitt forhold til dette barnet? Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i verk for å snu dette?*

2. Barn som har **sort** farge fra en eller flere av de voksne er særs sårbare, de sliter trolig også med relasjoner til andre barn. Når den voksnes relasjon til barnet endres, vil det også påvirke relasjonen til de andre barn. *Drøft: Hva gjør det med et barn at flere voksne har merket av med sort farge? Kan dette få negative konsekvenser for barnet? Kva gjør disse holdningene fra de voksne med de andre barna sitt forhold til dette barnet? Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i verk for å snu dette?*

3. Barn med **blå** farge fra en eller flere voksne er barn som sjelden eller aldri tar kontakt med deg, og som du sjelden eller aldri tak kontakt med.. Dette er barn vi skal være særs oppmerksomme på. *Drøft: Hva gjør det med et barn som mangler kontakt med en eller flere voksne i barnehagen? Hvorfor tar de voksne så lite kontakt med dette barnet? Hva gjør disse holdningene med de andre barna sitt forhold til dette barnet? Hvilke konkrete tiltak kan vi sette i verk for å snu dette?*

4. Barn med **grønn** farge til en eller flere voksne er i «trygg sone». De har gode relasjoner til voksne og trolig også til andre barn.

*Det er viktig å se på om det er barn som får flere merker med samme farge. Evt. tiltak skal sette i verk og følges tett opp av primærkontakt. Pedagogisk leder har hovedansvar for å iverksette ny kartlegging v/ behov for å se om situasjonen endrer seg.

Litteratur/ Lenker

Til barn

Abrahamsen, Siri. *Gleding -bøkene (Gleding, Feiling!, Undring)*

Dahle, Gro. *Sinnamann*

Dahle, Gro. *Snill*

Kile, Bjørg Folkestad. *Lillebror- hvor er du?*

Svatun, Birthe. *Rett og galt*

Svatun, Birthe, *Følelser?*

Palm, Linda. *Ti små vennebøker*

www.jegvet.no

Til personale

Aasland M.W. (2020). *Barna og seksualiteten*

Duesund, Charlotte m.fl. (2019). *Trygt og godt skolemiljø - inkludering faglig og sosialt*

Gangdal, J. (2011). *Jeg tenker nok du skjønner det sjøl - historien om Christoffer*

Helgesen, M.B (2014). *Mobbing i barnehagen*

Idsøe & Roland (2017). *Mobbetferd i barnehagen*

Lund & Helgeland (2020). *Mobbing i barnehage og skole -nye perspektiver*

Martinsen (2021). *Trygt og godt i barnehagen - barns rett til et godt psykososialt miljø*

Margrete Wiede Aasland: Om seksuelle overgrep mot barn og barnehagens ansvar og rolle.

<https://open.spotify.com/episode/02LjGpwP5xt0z2Ut7MMb5s?si=tNil6DDkSzi-depqW07kOw>

Margrete Wiede Aasland: Om barns seksualitet og voksnes holdninger.

<https://open.spotify.com/episode/6pYBCU0UudMEuIUrbYxmVs?si=fjEfq4gnRlaJNmXchop-hQA>

www.snakkemedbarn.no

[Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver](#)

[Barnehageloven, kap. 8](#)

[Hele barnet, hele løpet](#)

[Barns trivsel og medvirkning i barnehagen, NTNU rapport](#)

Bibliografi

Baumrind, D. (1991). *The encyclopedia of adolescence* .

Cranner, K. V. (2021, juni 16). *Dette er oppdragerstilen som fungerer*. Retrieved from www.forskning.no: <https://forskning.no/barn-og-ungdom-boker-partner/dette-er-oppdragerstilen-som-fungerer/1871419>

Drugli, M. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk .

FN-sambandet. (2023, februar 07). *FN*. Retrieved from Barnekonvensjonen: <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/barnekonvensjonen>

Frønes, M. H., & Glaser, V. (2019). Med blikket som redskap. In M. H. Frønes, *Praksisbok for barnehagestudenten*. Oslo.

- John, B. (2014). *John Bolwby and attachment theory*. Routledge.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (n.d.). *Avvergingsplikten* . Retrieved from Noen plikter ved vold og overgrep: <https://plik.no/noen-plikter-ved-vold-og-overgrep/>
- Kunnskapsdepartementet. (2006, januar 1). *lovdatda.no*. Retrieved from Lov om barnehager (barnehageloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet .
- Lisøy, C., Holme, H., & Solheim, E. (2018). *Sandnes kommune*. Retrieved from Den utviklingsstøttende barnehagen i Sandnes: https://www.sandnes.kommune.no/globalassets/barnehageskole/planer/rbup_den-utviklingsstottende-barnehagen.pdf
- Lund, I., Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V., & Cameron, D. L. (2015). *Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen*. Retrieved from Foreldreutvalget for barnehager: <https://viewer.ipaper.io/Fjuz/foreldreutvalgene/fub/hele-barnet-hele-loepet/?page=2>
- Martinsen, M. T. (2022, mars 25). *Universitetet i Stavanger*. Retrieved from Hva er begynnende mobbeatferd: <https://www.uis.no/nb/laringsmiljosenteret/forskning/hva-er-begynnende-mobbeatferd>
- Nordahl, T. (2012). *Dette vet vi om pedagogisk analyse*. Oslo: Gyldendal.
- Roland, P., & Idsøe, E. C. (2017). *Mobbeatferd i barnehagen - temaforståelse - forebygging - tiltak*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Schore, A. N., & Schore, J. R. (2008). *Modern Attachment Theory: The central role of affect regulation in development and treatment*. Springer Science+Business Media.
- Stine Sofie Stiftelse. (2018). *Stine Sofie Stiftelse*. Retrieved from Stine Sofie Barnehagepakke: <https://www.stinesofiestiftelse.no/barnehagepakke>
- Svendsen, P. (2018, januar 11). *Utdanningsnytt*. Retrieved from Små grupper og lukket struktur i barnehagen er best for en god start på skolelivet: <https://www.utdanningsnytt.no/barnehage-barnehageforskning-barnehagepedagogikk/sma-grupper-og-lukket-struktur-i-barnehagen-er-best-for-en-god-start-pa-skolelivet/173827>
- Udanningsdirektoratet. (2016, mai 23). *Utdanningsdirektoratet*. Retrieved from Hva er mobbing?: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/mobbing/hva-er-mobbing/>